

**Prostituutiokysymys suomalaisten naisjärjestöjen lehdissä vuosina
1920–1929**

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

15.2.2024

Pauliina Stamnas

Sisällys

Johdanto	3
1. Naisasialiike ja prostituutiokysymys	7
1.1. Suomalaisen naisasialiikkeen historiaa ja Naisasialiitto Unionin synty	7
1.2. Prostituutiokeskustelu Naisasialiitto Unionin julkaisemassa lehdessä.....	8
1.3. Prostituutiokeskustelu poliittisesti painottuneissa naisjärjestölehdissä.....	11
2. Erilaisia käsityksiä prostituution syistä	14
2.1. Työttömyys prostituutioon ajavana tekijänä.....	14
2.2. Kapitalismi ja sosialismi prostituutiokeskustelussa	16
3. Siveellisyytyö ja muita esitettyjä ratkaisuja prostituution hillitsemiseen	20
3.1. Siveellisyyden käsite naisjärjestöjen julkaisemien lehtien kielessä	20
3.2. Siveellisyytyöllä köyhyys ja prostituutio hallintaan?	22
3.3. Naispoliisiasia prostituutiokeskustelussa	24
Loppulause	27
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	29

Johdanto

Käsittelen tutkielmassani keskustelua prostituutiosta ja prostituoiduista vuosina 1920–1929 julkaistujen suomalaisten naisjärjestölehtien pohjalta. Tutkin sitä, miten valitun ajanjakson aikaisessa yhteiskunnassa on suhtauduttu prostituutioon ja minkälaisista näkökulmista lehdet ovat sitä käsitelleet. Tutkielman tarkoituksena on perehtyä aiheeseen naisnäkökulmasta käsin ja siksi valikoidut lehdet ovat naisten kirjoittamia ja naisille suunnattuja. Aihe sisältyy sosiaalishistoriaan ja sukupuolentutkimuksen historiaan. Prostituutio aiheena on tärkeä, sillä se sisältää paljon tabuja ja siihen on aina liitetty salailua ja häpeää. Täten aihe liittyy oleellisesti myös marginaaliryhmien historiaan. Prostituutiota on olemassa tänäkin päivänä, ja tämän vuoksi on aiheellista tutkia myös prostituution historiaa. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi prostituutiota tutkivan on kuitenkin osattava tutkia sitä sensitiivisesti ja perehdyttävä huolellisesti tutkimuseettisiin kysymyksiin. Käyttämässäni aineistoissa ei esiinny prostituoitujen henkilötietoja, vaan niissä puhutaan prostituutiosta ilmiönä, joten en joudu pohtimaan tässä tutkielmassa prostituoitujen henkilötietoihin liittyvää tutkimusetiikkaa.

Tutkielman primäärilähteinä toimivat seuraavat naisjärjestöjen julkaisemat lehdet: *Naisten ääni*, *Suomen nainen* sekä *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja*¹. *Naisten ääni* oli Naisasialiitto Unionin julkaisema lehti, joka perustettiin vuonna 1905.² Lehti valikoitui aineistoksi sen yhteiskunnallisen aseman sekä runsaan aiheeseen liittyvän materiaalin vuoksi. *Suomen nainen* on kokoomusnaisten lehti, joka on perustettu vuonna 1912.³ Lehti valikoitui aineistoksi sen vuoksi, että se tuo kahteen muuhun aineistoon verrattuna hieman erilaista näkökulmaa aiheeseen. *Suomen nainen* on edelleen olemassa ja sitä on julkaistu yhtäjaksoisesti sen perustamisesta lähtien.⁴ *Toveritar* perustettiin Helsingissä vuonna 1922⁵ ja se oli nimensä mukaisesti suunnattu työläisnaisille. Lehti valikoitui lähdeaineistoksi, sillä se käsittelee ajankohtaisia asioita työläisnaisten näkökulmasta. Lehtien erilaisten näkökantojen pohjalta on mielenkiintoista tutkia, näkyykö niiden kirjoituksissa eroja prostituutiosta kirjoitettaessa. Tutkin aineistoja yhdessä ja erikseen sekä vertailen niiden kirjoituksia toisiinsa.

¹ Viitataan selkeyden vuoksi lehteen tästä eteenpäin pelkästään nimellä *Toveritar*.

² Kurikka & Takkala 1983, 173.

³ Kurikka & Takkala 1983, 272.

⁴ Suomen nainen 2024. Kokoomusnaiset. Järjestön verkkosivut.

⁵ Kurikka & Takkala 1983, 311.

Tutkielmani lähestymistapa on laadullinen ja tutkimusmetodina käytän lähilukua. Kaikki tutkittavat primäärilähteet löytyvät digitoituina kansalliskirjaston sivuilta, mikä mahdollistaa lähiluvulle ominaisen artikkeleiden lukemisen ja analysoimisen yksityiskohtaisesti useampaan kertaan.⁶ Prostituutiota käsittelevät artikkelit löysin aiheeseen liittyvillä hakusanoilla ja niiden eri variaatioilla. Tällaisia hakusanoja olivat esimerkiksi prostituutio, haureus, siveellisyys, siveettömyys, katutyttö ja ilotyttö. Rajasin lähdemateriaalista pois novellit ja muut fiktiiviset tarinat sekä mainostekstit ja muut lyhyehköt aiheen kannalta epäolennaiset tekstit. Aineistoista löytyi paljon mielipidekirjoituksiksi luokiteltavia tekstejä, joiden painoarvoa verrattuna muihin kirjoituksiin pohdin tutkielman kannalta. Lopulta päädyin siihen, että halusin sisällyttää tutkimukseen myös mielipidekirjoitukset, sillä niissä on tutkielman kannalta olennaisia näkökulmia ja tulkintoja. Lisäksi ne kertovat myös lehteä lukevien eli tavallisten naisten asenteista prostituutiota kohtaan tuon ajan yhteiskunnassa. Tosin on otettava huomioon, että lehtien mielipidekirjoitukset kulkevat myös tietyn seulan läpi eli lehden toimitus päättää millaiset mielipidekirjoitukset lehdessä julkaistaan. Voidaan siis päätellä, että julkaistut mielipidekirjoitukset ovat myös lehdeltä jonkinlainen kannanotto aiheeseen.

Lähdeaineistona toimivia lehtiä on julkaistu pääasiassa 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Haasteena oli rajata tutkittavaa ajanjaksoa, sillä materiaalia löytyi paljon myös 1930-luvulla julkaistuista lehdistä. Käsiteltäväksi valikoitui lopulta noin 10 vuoden pituinen ajanjakso 1920–1929, joka osoittautui hedelmälliseksi ajan luonteen vuoksi. Naisasialiikkeet toimivat näkyvästi yhteiskunnassa ja Suomessa elettiin nousukautta, jolloin maailmankuva oli murroksessa muun muassa kaupungistumisen, teknillistymisen ja tieteen edistysaskelten vuoksi.⁷

Prostituutiota on tutkittu paljon. Etenkin 1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alun aikaista prostituutiota on tutkittu kattavasti. Käytän tutkielmassani Antti Häkkisen teosta *Rahasta – vaan ei rakkaudesta: prostituutio Helsingissä 1867–1939* (1995). Teosta on käytetty monissa suomalaisissa prostituutiosta kertovissa tutkimuksissa, mikä kertoo teoksen painoarvosta. Muita käyttämiäni teoksia ovat Katja Tikan, Elina Maaniityn ja Iisa Aaltosen *Punaisten lyhtyjen Helsinki: prostituutio pääkaupungin historiassa* (2018) sekä Vern Bulloughin ja Bonnie Bulloughin *Women and prostitution: A social history* (1987). Kyseiset teokset antavat kattavan kuvauksen prostituutiosta ilmiönä. Muita käyttämiäni

⁶ Tieteen termipankki 2024. Lähiluku. Verkkosivut.

⁷ Seppälä 2016, 188.

teoksia ovat Minna Hagnerin ja Teija Förstin *Suffragettien sisaret* (2006), joka kertoo naisasialiikkeen historiasta Naisasialiitto Unionin näkökulmasta sekä Pirjo Markkolan *Synti ja siveys: Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920* (2002), joka kertoo kristillisestä avustus- ja sosiaalityöstä tuon ajan yhteiskunnassa. Lisäksi olen käyttänyt tutkielmani lähteenä Eija Jämbäckin väitöskirjasta *Siveellisemmän Suomen puolesta: Tilma Hainari uskonnollisena moraalireformistina ja rotuhygienian edistäjänä 1904–1934* (2020) lukuja ”Prostituoidut Hainarin ja muiden moraalireformistien huomion kohteina” ja ”Naispoliisi siveellisyyskasvatuksen välittäjänä”.

Käytän tutkielmassani käsitteitä prostituutio sekä prostituoitu. Aineistossa kirjoitetaan prostitutsioonista/prostitutionista sekä prostitueeratuista jotka viittaavat nykykielellä prostituutioon sekä prostituoituihin. Yleisen käsityksen mukaan prostituutiota on harjoitettu lähes ihmiskunnan koko olemassaolon ajan. Tämä tosin riippuu siitä mistä näkökulmasta asiaa tarkastelee ja miten prostituutio määritellään. Prostituuition määrittely on ongelmallista, sillä eri tahot voivat tulkita sen eri tavoin. Esimerkiksi lainsäädäntöviranomaisilla, tutkijoilla ja itse prostituoiduilla voi olla toisistaan poikkeavia käsityksiä prostituutiosta. Prostituutiota paljon tutkinut Antti Häkkinen määrittelee prostituution kymmenen elementin mukaan. Prostituutiota on Häkkisen mukaan kahden tai useamman henkilön fyysinen seksuaaliakti, johon ei liity rakkautta. Aktin aika on rajattu ja suhde on pelkästään kaupallinen. Ostaja ostaa valtaa toisen ruumiiseen ja mieleen, ja myyjä saa suhteesta ei-seksuaalisen korvauksen, joka on tavallisesti rahallinen korvaus. Ostajia on lukuisia ja he ovat satunnaisia sekä myynti on julkista. Lisäksi akti tapahtuu osana prostituutiokulttuuria ja se määritellään prostituutioksi.⁸ On kuitenkin syytä huomioida, että prostituutiossa on useita аспектеja eivätkä kaikki Häkkisen kuvaamat elementit välttämättä aina täyty ja toiminta voidaan siitä huolimatta luokitella prostituutioksi. Kuitenkin Häkkisen tiivistelmä on suuntaa antava ja perusteellinen kuvaus prostituution pääpiirteistä.

Tutkielmassa esiintyy termi ohjesääntöinen prostituutio, jonka määritelmän avaan tässä selkeyden vuoksi. Ohjesääntöinen prostituutio esiintyy lehtien kirjoituksissa useasti ja siihen viitataan teksteissä myös termillä laillinen prostituutio. Ohjesääntöinen prostituutio oli Suomessa vuosina 1875–1908 käytössä ollut järjestelmä, jonka avulla pyrittiin

⁸ Häkkinen 1995, 232–236.

hallitsemaan prostituutiota ja sen harjoittamista muun muassa pakottamalla naiset säännöllisiin sukupuolitauditarkastuksiin.⁹

On hyvä tuoda esiin se, että aineistot käsittelevät prostituutiota heteronormatiivisesti.¹⁰ Teksteissä käsitellään prostituutiota prostituoidun, eli yleensä naisoletetun, sekä prostituutiota ostavan, eli yleensä miesoletetun, välisenä kanssakäymisenä. Aineistosta löytyi yksi artikkeli, jossa mainitaan myös mahdollisten miesprostituoitujen olemassaolo, mutta muuten aineistossa käsitellään prostituoituja naisoletettuina. Tämä on ajalle tyypillistä, sillä tarkasteltavan ajanjakson aikana esimerkiksi homoseksuaalisuus oli vielä luokiteltu rikokseksi.¹¹ Miesprostituoituja on luultavasti ollut myös tuona aikana, mutta heistä kertovaa tutkimuskirjallisuutta ei löydy yhtä paljon verrattuna naisprostituoiuihin. Tutkielmani luonne on siis heteronormatiivinen tutkittavan ajan luonteen vuoksi, mikä heijastuu tutkittavaan aineistoon.

Tutkielmassani etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin: 1. Miten prostituutiosta ja prostituoiduista on kirjoitettu sekä missä kontekstissa suomalaisissa naisjärjestöjen julkaisemissa lehdissä vuosina 1920–1929? 2. Mitä syitä prostituution olemassaololle esitettiin? ja 3. Mitä keinoja prostituution hallintaan ja hillitsemiseen ehdotettiin? Käsitelen aiheita käsittelyluvuissa systemaattisesti jäsenneltyinä. Ensimmäisessä käsittelyluvussa kerron hieman naisasialiikkeen historiasta ja käsittelen naisasialiikkeen roolia prostituutiokeskustelussa sekä esittelen tarkemmin tutkimuksen kohteena olevat naisjärjestölehdet. Toisessa käsittelyluvussa tutkin aineistosta esille nousseita aiheita, kuten työttömyyttä prostituutiokysymykseen liittyen. Lisäksi analysoin prostituutiota aineistosta esiin tulleiden kahden eri ideologian näkökulmasta. Kolmannessa käsittelyluvussa käsittelen prostituution hillitsemiseen ehdotettuja ratkaisuja, kuten siveystyötä ja naispoliisiasiaa sekä analysoin samalla lehtien kirjoitusasua.

⁹ Tikka et al. 2018, 46.

¹⁰ Heteronormatiivisuus tarkoittaa normia, jonka mukaan ihmisten oletetaan jakautuvan kahteen toisilleen vastakkaiseen ja toisiinsa vetoa tuntevaan sukupuoleen, naisiin ja miehiin. Tämän ajattelutavan seurauksena heteroseksuaalisuus nähdään muita seksuaalisia suuntautumisia normaalimpana, luonnollisempana ja toivotumpana. Ks. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2024, Tasa-arvosanasto. THL:n verkkosivut.

¹¹ HE 6/1997: Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi. Suomen lakitietopalvelu Edilexin verkkosivut.

1. Naisasialiike ja prostituutiokysymys

1.1 Suomalaisen naisasialiikkeen historiaa ja Naisasialiitto Unionin synty

Kuten johdannossa on tullut ilmi, tutkittava aineisto on eri naisjärjestöjen tuottamaa. Aineistosta nousee päällimmäisenä esiin naisasialiikkeiden, niin kotimaisten kuin kansainvälistenkin, merkittävä rooli tuon ajan poliittisessa keskusteluympäristössä.¹² On siis tarpeellista käydä hieman läpi suomalaisen naisasialiikkeen historiaa. Suomen ensimmäinen naisasiaa ajava järjestö Suomen Naisyhdistys perustettiin vuonna 1884. Samoihin aikoihin tapahtui naisasialiikkeiden liikehdintää ympäri maailmaa. Esimerkiksi samana vuonna myös muissa pohjoismaissa kuten Ruotsissa ja Norjassa perustettiin omat naisyhdistyksensä. Jo 1860-luvun lopun ja 1880-luvun alun välisenä aikana kaunokirjallisuudessa ja sanomalehdistössä alkoi esiintyä aiempaa konkreettisempia vaatimuksia siitä, että naisten pitäisi saada samat yhteiskunnalliset mahdollisuudet ja oikeudet kuin miesten. Vaatimukseen saatiin mallia ulkomaisesta naisasiatoiminnasta ja naisasiaa tarkastelevasta kirjallisuudesta.¹³

Suomen Naisyhdistys ei kuitenkaan ollut tiivis ja yksimielinen, vaan sen sisällä ilmeni konflikteja ja jakautumista. Osa yhdistyksen nuoremmista jäsenistä kokivat, ettei se ollut tarpeeksi avoin eikä heillä ollut riittävästi vaikutusmahdollisuuksia yhdistyksen sisällä. Yhdistyksen henki ei ollut kaikkien jäsenten mielestä positiivinen vaan sitä leimasi painostava ja suvaitsematon ilmapiiri.¹⁴ Joidenkin lähteiden mukaan Suomen Naisyhdistys oli luonteeltaan konservatiivinen ja uskonnollinen, mikä aiheutti kiistaa vanhempien konservatiivien ja nuorempien liberaalien jäsenten välillä.¹⁵ Tämän seurauksena osa yhdistyksen jäsenistä perusti oman keskustelupiirin, jossa he kokivat saavansa äänensä paremmin kuuluviin. Mieliopide-erot johtivat muun muassa Naisyhdistyksen opposition jäsenten erottamiseen sekä myös joidenkin jäsenten omaehtoiseen eroamiseen järjestöstä. Kiistan seurauksena perustettiin hiljalleen Naisasialiitto Unioni, jonka perustajiin kuului useita edellä mainitun keskustelupiirin

¹² Tuntematon kirjoittaja, "Mitä muualta kuuluu." (art.) *Naisten ääni* 13/1925; Tuntematon kirjoittaja, "Tietoja ulkomaiden naisliikkeestä." (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 4–5/1924.

¹³ Hagner & Försti 2006, 17.

¹⁴ Hagner & Försti 2006, 20–24.

¹⁵ Jämbäck 2020, 42.

jäseniä.¹⁶ Naisasialiitto Unioni on toiminnassa vielä tänäkin päivänä, mikä tekee siitä yhden Suomen vanhimmista edelleen aktiivisista naisjärjestöistä.¹⁷

1.2. Prostituutiokeskustelu Naisasialiitto Unionin julkaisemassa lehdessä

Unionissa ymmärrettiin tiedotusvälineiden merkitys jo 1800-luvun lopulla ja monet järjestöaktiivit olivat mukana lehtien toimituksissa sekä myös kansainvälisiä julkaisuja seurattiin.¹⁸ Unioni julkaisikin muutamia naisasialehtiä, joita ilmestyi sekä suomeksi että ruotsiksi. Esimerkiksi ruotsinkielinen *Nutid* oli merkittävä lehti, joka sai kielensä vuoksi lukijoita myös muista pohjoismaista. Lehteä arvostettiin ja luettiin laajasti pohjoismaissa.¹⁹ Suomenkieliset saivat vuonna 1905 oman naisasialehden *Naisten äänen*, joka on yksi tämän tutkielman kolmesta primääriaineistosta. Lehteä julkaistiin vuonna 1920 noin 40 kertaa vuodessa ja vuosina 1921–1929 noin 24 kertaa vuodessa.²⁰ Lehden päätoimittajana toimi vuosina 1920–1927 Maikki Friberg, joka pysyi tehtävässä kuolemaansa saakka.²¹ Muita lehden toimittajia tutkittavalla ajanjaksolla olivat muun muassa Anni Rautiainen, Ada Äijälä, Helle Cannelin, Hellin Hendolin sekä Hilja Vilkema.²²

Naisten äänen perustamisaika oli merkittävää, sillä silloin naisten äänioikeutta ajettiin läpi. Lehdessä julkaistiin yhteiskunnallisia asioita sekä Unionin uutisia. Se käsitteli naisten oikeudellista asemaa sekä pohti naisia ja kotia koskevia kasvatusta- ja sivistyskysymyksiä sekä ajoi kansainvälistä naisasiaa.²³ Myös prostituutiota on käsitelty lehdessä paljon.²⁴ Lehden kirjoituksissa on nähtävissä huoli siitä, miten prostituutio vaikuttaa yhteiskunnan köyhimpiin kuuluviin naisiin ja lapsiin. Prostituutio mainitaan myös keskusteltaessa työstä sekä terveydestä. Prostituutio oli siis merkittävä koko yhteiskuntaa koskeva keskustelunaihe osana naisasialiikkeen yhteiskunnan epäkohtiin puuttumisessa.

¹⁶ Hagner & Försti 2006, 20–24.

¹⁷ Naisasialiitto Unioni 2024. Liiton verkkosivut.

¹⁸ Hagner & Försti 2006, 48.

¹⁹ Hagner & Försti 2006, 50.

²⁰ Kurikka & Takkala 1983, 173.

²¹ Hagner & Försti 2006, 51.

²² Kurikka & Takkala 1983, 173.

²³ Hagner & Försti 2006, 51.

²⁴ Monivuotinen tilaaja, ”Ikäviäkään asioita ei saa karttaa.” (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 4/1929; Tilma Hainari, ”Josephine Butler.” (art.). *Naisten ääni* 8/1928.

Prostituutioon liittyvä ongelma oli se, että sitä tarkasteltiin kansainvälisesti miehen näkökulmasta. Miesten seksuaaliset tarpeet hyväksyttiin, mutta naisten ei. 1800-luvun loppupuolella naiset alkoivat puolustautua ja tämä näkyi myös prostituutiokeskustelussa, jossa pohdittiin kaksinaismoralismia miehen ja naisen roolin suhteen.²⁵ Miesten ja naisten erilaisia moraaleja perusteltiin vetoamalla sukupuolten luonnolliseen erilaisuuteen sekä vallitseviin tapoihin ja perinteisiin. Naisasian puolestapuhujat ja kaksinaismoraalin vastustajat tuomitsivat kuitenkin nämä näkemykset vääriksi, naista alistaviksi ja naisen kykyjä kahlitseviksi. He pitivät siveellisyyden perustana ihmisyyttä yleensä, ei sukupuoli- tai säätyeroja.²⁶

Naisten äänessä on mielipidekirjoitukseksi luokiteltava artikkeli, joka nykyään voitaisiin tulkita jopa feministiseksi kannanotoksi. Teksti ottaa kantaa muun muassa siihen, että prostituutiota tuskin olisi olemassa jollei sillä olisi niin suurta kysyntää. Siksi kirjoittajan mielestä onkin kyseenalaista syyttää prostituution harjoittamisesta pelkästään naisia. Nimimerkki Tähystäjä kirjoittaa mielipidekirjoituksessaan lennokkaasti näin:

*Miehen koko olennon valtaa hillitön himo; hän sitä tuudittelee ja hellii tunnossaan, etsii tilaisuutta vaanien kuten veren himoinen hämmähäkki loukossaan. Jo siintää silmään neitonen, jonka hopeana hartiat hohtaa, kutrit kulmia koristaa. Taas uusiutuu Kullervon tihutyö. Ja sittenkin on vain langenneita naisia. Siis pahe miehet nostattaa ja naiset langettaa.*²⁷

Kirjoittaja esittää tekstissään miehen roolin prostituutiossa saalistavaksi ja naisen roolin saalistettavana olevaksi. Hän tuo tämän ilmi verratessaan miehen ja naisen kanssakäymistä hämmähäkin ja jonkin hämmähäkin saaliseläimen välisellä saalistustilanteella. Kirjoittaja yrittää vaikuttavalla argumentaatiokiekolla tuoda esiin naisten ja miesten erilaiset hyväksyttävät moraalikäsitteet ja kyseenalaistaa niitä. Tarkasteltavalla ajanjaksolla näkyy naisten voimakas halu osallistua poliittiseen keskusteluun ja lainsäädäntöön. Naisasialiikkeet olivat saavuttaneet useita merkittäviä oikeuksia kuten naisten äänioikeuden vuonna 1906 sekä naisten pääsyn kansanedustajiksi vuonna 1907.²⁸ Nämä asiat saavutettuaan naiset halusivat jatkaa tasa-arvon edistämistä, mikä ulottui myös prostituutiokeskusteluun.

²⁵ Bullough & Bullough 1987, 246–247.

²⁶ Hagner & Försti 2006, 58.

²⁷ Tähystäjä, ”Katsaus omasta ikkunasta” (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 14/1927.

²⁸ Hantula 2022, ”Feminismin aallot”. Feministisen aikakauslehti Tulvan verkkosivut.

Lehdessä kritisoidaan ohjesääntöistä prostituutiota²⁹, joka mahdollisti prostituution harjoittamisen sallitusti tietyissä rajoissa. Tähän liittyivät tiukka poliisikontrolli ja pakolliset sukupuolitauditarkastukset, jotka koskivat vain naisia. Näitä säännöllisiin sukupuolitauditarkastuksiin velvoitettuja naisia kutsuttiin tarkastusnaisiksi. Prostituutiosta oli siis tehty yhteiskunnan suojelema elinkeino, jonka hyödyt palvelivat periaatteessa vain miehiä. Ohjesääntöinen prostituutio lakkautettiin nimellisesti vuonna 1908, mutta prostituutiosta epäiltyjen naisten tarkkailu ja pidätykset jatkuivat silti.³⁰ Seksuaalisia palveluja myyvät naiset vietiin poliisin kirjoihin ja heidät velvoitettiin käymään säännöllisissä lääkärintarkastuksissa sukupuolitautilien kontrolloimiseksi. Tämä johtui siitä, että lääketiede ei ollut vielä tarpeeksi kehittynyttä, joten sukupuolitaudit saattoivat olla kohtalokkaita sekä niihin sairastuneille että sairastuneiden lapsille. Lääkärintarkastuksen jälkeen naisille annettiin tarkastuskirja, joka ymmärrettiin yleisesti lupakirjaksi harjoittaa prostituoidun ammattia.³¹ Jo aiemmin mainittu anonyymi henkilö, joka käyttää nimimerkkiä Tähystäjä, kertoo *Naisten äänen* mielipidepalstalla näin:

*Noin lähes parikymmentä vuotta sitten uskoteltiin meille, että ohjesääntöinen siveettömyys oli lakkautettu ja olot, mitä asetuksiin ja viranomaisten menettelyyn tulee, aivan muuttuneet. Nämä äskeiset tapahtumat avaavat toivottavasti ajattelevien ihmisten silmät näkemään, ettei mitään muutosta ole parempaan päin tapahtunut, että nimet korkeintaan ovat muuttuneet, mutta sisällys on aina vain sama.*³²

Kirjoittajan tekstissä on nähtävissä turhautuminen vallitsevaa järjestelmää kohtaan. Mielipidekirjoituksessa on havaittavissa samanlainen näkemys kuin naisasianaisten ajamissa aatteissa. Naisasianaisten vaativat laillistetun prostituution poistamista ja samalla absoluuttista sukupuolimoraalia miehille.³³

Myös *Naisten äänen* toisessa numerossa kritisoidaan voimassa olevaa järjestelmää. Naisasia-aktivisti Tilma Hainari kirjoittaa lehdessä näin:

²⁹ Tähystäjä, "Katsaus omasta ikkunasta." (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 3/1924.

³⁰ Tikka et al. 2018, 46.

³¹ Hagner & Försti 2006, 61; Tikka et al. 2018, 46.

³² Tähystäjä, "Katsaus omasta ikkunasta." (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 3/1924.

³³ Hagner & Försti 2006, 61.

*Laillistettu prostitutsioni perustuu siihen vanhaan käsitykseen, että luonnollisten himojen väärä tyydyttäminen on miehille luvallinen, mutta naisille se on rikos.*³⁴

Kyseinen artikkeli käsittelee Josephine Butleria (1828–1906), joka oli englantilainen feministi ja aktivisti.³⁵ Hainari toteaa, että Butler oli aikaansa edellä esimerkiksi juuri prostituutiokeskustelussa. Hainari tuo esiin tekstissään laillistetun prostituution ongelman eli sen, että prostituution liittyvät lait koskevat vain naisia, mikä on kyseenalaista, sillä oletettavasti prostituutiota käyttäviä miehiä saattoi olla jopa enemmän kuin prostituutiota harjoittavia naisia. Järjestelmä oli siis sekä epätasa-arvoinen että epäonnistunut, sillä se ei todellisuudessa edistänyt terveyttä, niin kuin oli tarkoitus, vaan muun muassa jätti huomiotta mahdolliset sukupuolitaudin saaneet miehet sekä heidän vaimojensa terveydentilan.³⁶ Tästä syystä naiset kritisoivat ja vaativat laillistetun prostituution poistamista, sillä naisasialiike piti sitä kaksinaismoralistisena ja suurena vääryytenä naisia kohtaan.

1.3. Prostituutiokeskustelu poliittisesti painottuneissa naisjärjestölehdissä

Naisten ääneen verrattuna kaksi muuta tutkittavaa lehteä *Suomen nainen* ja *Toveritar* olivat poliittisesti sitoutuneita ja painottivat poliittisia kantojaan sekä ideologioitaan lehdissä, mitä käsitellään tässä tutkielmassa vielä myöhempänä. *Suomen nainen* oli kokoomusnaisten julkaisema puoluelehti, joka ilmestyi vuosina 1920–1929 noin 12–28 kertaa vuodessa. Lehden päätoimittajana toimi tutkittavalla ajanjaksolla Alli Kallioniemi.³⁷ *Toveritar* taas oli nimensä mukaisesti Suomen sosialidemokraattisen työläisnaisliiton oma aikakauslehti. Kahteen muuhun tutkittavaan lehteen verrattuna *Toveritar* perustettiin myöhemmin vasta vuonna 1922. Sitä julkaistiin vuosina 1922–1929 noin 12–24 kertaa vuodessa. Lehden päätoimittajana toimi tutkittavalla ajanjaksolla Miina Sillanpää.³⁸ *Suomen nainen* ja *Toveritar* sijoittuivat siis arvoiltaan poliittisen

³⁴ Tilma Hainari, ”Josephine Butler.” (art.). *Naisten ääni* 8/1928.

³⁵ Bullough & Bullough 1987, 259.

³⁶ Hagner & Försti 2006, 61.

³⁷ Kurikka & Takkala 1983, 272.

³⁸ Kurikka & Takkala 1983, 311.

kentän eri puolille. Lehdissä oli kuitenkin jotakin samaa, sillä ne käsitelivät yhteiskunnallisia asioita naisten näkökulmasta ja ajoivat naisten asioita.

Naisasialiikkeen vaikutus näkyy siis myös muissa tutkittavissa lehdissä kuin Naisasialiitto Unionin perustamassa *Naisten äänessä*. Muun muassa *Toverittaressa* on julkaistu artikkeli otsikolla ”Tietoja ulkomaiden naisliikkeestä”, jossa kerrotaan monen eri valtion naisasialiikkeistä ja niiden ajamista asioista niin Euroopan sisällä kuin ulkopuolellakin. Uutisia on saatu jopa Japanista ja Intiasta asti. Artikkelissa referoidaan Ruotsin sosialidemokraattinaisten käsittelemää prostituutiokysymystä. Tekstissä kerrotaan prostituutuihin sovelletusta irtolaisuuslaista Ruotsissa sekä esillä olevasta mahdollisesta köyhäinhoitolain uusimisesta.³⁹ *Toverittaressa* on kahteen muuhun tutkittavaan lehteen verrattuna hieman enemmän kirjoituksia ulkomaisista naisasialiikkeistä. *Suomen naisessa* ei ole nähtävissä yhtä voimakasta naisasialiikkeiden vaikutusta verrattuna kahteen muuhun tutkittavaan lehteen. *Suomen naisessa* kyllä pohdittiin poliittisia asioita naisen näkökulmasta, mutta ne keskittyivät enemmän Suomen lainsäädäntöön sekä esimerkiksi siveellisyytyöhön.⁴⁰

Aineistoista on nähtävillä myös muita eroja kuten se, että *Suomen naisessa* ei käsitelty suoraan itsessään prostituutiota sekä siihen liittyvää kaksinaismoralismia kovinkaan laajasti mitä kahdessa muussa lehdessä. *Suomen naisessa* prostituutiota ja siihen liittyviä ongelmia käsiteltiin pääasiassa jonkin konkreettisen asian kuten lastensuojelun, terveydenhuollon tai naispoliisitarpeen kautta.⁴¹ *Toveritar* ja *Naisten ääni* taas ottivat suoraan kantaa prostituutioon ilmiönä.⁴² Näitä lehtiä tutkittaessa hakuosumat myös löysivät enemmän osumia prostituutio sanan eri variaatioilla, kun taas *Suomen naisessa* prostituutio sanan lisäksi esiintyivät termit haureus ja siveellisyys lähes yhtä usein, ellei jopa useamminkin. Esimerkiksi artikkelissa ”Nuoret naiset lastaustöissä”⁴³ käsitellään satamien lastaustyön vaaroja nuorille naisille. Tämä vaara tarkoittaa artikkelissa sitä, että

³⁹ Tuntematon kirjoittaja, ”Tietoja ulkomaiden naisliikkeestä.” (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 4–5/1924.

⁴⁰ Ilmi Hallsten, ”Laki avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeussuhteista” (art.). *Suomen nainen* 2/1922; Tuntematon kirjoittaja, ”Katsaus Helsingin Naisjärjestöjen Siveellisyyskeskustoimikunnan toimintaan v. 1916–1919” (art.) *Suomen nainen* 10/1920.

⁴¹ Tuntematon kirjoittaja, ”Lasten oloista Neuvosto-Venäjällä” (art.). *Suomen nainen* 19/1929; Tilma Hainari, ”Sterilisoimisesta” (art.). *Suomen nainen* 6/1926; Tuntematon kirjoittaja, ”Anomusehdotus naispoliisityön tutkimisesta Englannissa ja Pohjoismaissa” (art.) *Suomen nainen* 19/1928.

⁴² Tuntematon kirjoittaja, ”Prostituutio. (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 14/1929; Ammattisiveettömyyden kiivas vastustaja, ”Ihmismetsästä?” (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 15–16/1929.

⁴³ Liisa, ”Nuoret naiset lastaustyössä” (art.). *Suomen nainen* 23/1923.

nuoret naiset saattavat mahdollisesti päätyä satamissa harjoittamaan prostituutiota. Artikkelissa siis käsitellään prostituutiota ilmiönä, mutta silti sitä ei mainita kertaakaan nimeltä. Artikkelissa mainitaan ainoastaan termi ”prostitueerattu” ja sekin vain kerran. Sanalla tarkoitetaan nykykielessä prostituoitua.

2. Erilaisia käsityksiä prostituution syistä

2.1. Työttömyys prostituutioon ajavana tekijänä

*Asunnottomana, kodittomana, työttömyyshädän uhkaamana alituisen, työttömänä olemisen tai ainainen pelko joutua työttömäksi, on tilanne, joka ei helposti loihdi kenenkään eteen paratiisia, missä puhdas rakkaus kukoistaisi.*⁴⁴

Prostituutio on ollut tyypillisesti kaupunkiyhteisöjen rasite.⁴⁵ Vaikka teollistuminen tarjosi töitä kaupunkiin muuttaneille ihmisille, esiintyi työttömyyttä ja köyhyyttä silti suurissa määrin kaupungeissakin. Tämä johti vähävaraisten naisten harjoittamaan prostituutioon, jota harjoitettiin joko ainoana toimeentulon saamisen keinona tai jonkin hyväksyttävän työn lisäksi. Tilastot näyttävät prostituutiota esiintyneen Helsingissä eniten ensimmäisen maailmansodan ja 1960-luvun välisenä aikana. Kuitenkin väestömäärään suhteutettuna prostituutio oli suurimmillaan 1800-luvulla.⁴⁶ On tosin otettava huomioon, että prostituoitujen tarkkaa lukumäärää on ollut hyvin hankala tilastoida kokonaisuudessaan, sillä tiedot määräytyivät niistä henkilöistä, jotka siveyspoliisi oli saanut kiinni. Oli helpompi tilastoida prostituoitujen määrää, kun sitä valvottiin esimerkiksi sukupuolitautilarkastusten muodossa.⁴⁷ Prostitutio näyttää Suomessa noudattaneen samanlaista kaavaa kuin muissa maissa ja erityisesti Euroopan sisällä. Tähän kaavaan liittyivät muun muassa työttömyys, köyhyys sekä alemman sosiaalisen luokan osuus prostituutiossa.⁴⁸

Tutkittavassa aineistossa on pääasiassa keskitytty katuprostituutioon, joka tarkoittaa julkisesti ja avoimesti käytävää seksuaalikauppaa, jossa prostituoitu ja asiakas tapaavat yleisissä tiloissa eli niin sanotusti julkisella paikalla.⁴⁹ Häkkisen luokittelun mukaan katunaiset sijoittuivat prostituutiopyramidin alimmaksi luokaksi, jossa vaikeimmat

⁴⁴ Tuntematon kirjoittaja, ”Prostituutio.” (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 14/1929.

⁴⁵ Bullough & Bullough 1987, 295; Häkkinen 1995, 15.

⁴⁶ Häkkinen 1995, 16–17.

⁴⁷ Nygård 1998, 58–59.

⁴⁸ Bullough & Bullough 1987, 242–243.

⁴⁹ Häkkinen 1995, 26.

sosiaaliset ongelmat kärjistyivät. Näihin oloihin liitetään se, että he olivat kotoisin köyhistä oloista sekä olivat kouluttamattomia ja vähävaraisia.⁵⁰ Prostituoitujen olivat myös kansainvälisesti tarkasteltuna yleensä köyhiä sekä luku- ja kirjoitustaidottomia tai näissä taidoissa oli ainakin huomattavia puutteita. Taloudelliset, sosiaaliset ja koulutukselliset asiat vaikuttivat siihen, miksi ihmiset päätyivät harjoittamaan prostituutiota.⁵¹

Toverittaressa tuntematon kirjoittaja kirjoittaa epäonnistuneista yhteiskunnallisista olosuhteista, joiden nähdään olevan syynä prostituutioon. Suurimpana syynä mainitaan työttömyys. Artikkelin ottaa kantaa siihen, ettei prostituution syynä ole usein luultu ”rikollinen tai velto luonne” vaan yhteiskunnan epäonnistuneet olosuhteet kuten naisten huonot ja elämiseen riittämättömät palkat, kehnot siveelliset olosuhteet ammateissa, tietämättömyys, kokemattomuus, sivistyksen puute, viettelykset sekä uudistuva työttömyys.⁵² Artikkelin käsittelee prostituutiota siis työväenluokan ongelmana, johon olosuhteet pakottavat. Eli prostituoitu esitetään olosuhteiden uhrina. Tutkittavissa lehdissä ei käsitellä esimerkiksi kurtisaaneja eli niin sanottuja ylemmän luokan prostituoituja eikä kirjoituksissa mainita juurikaan nimellisesti edes bordelleja tai ilotaloja.

Prostituutiota harjoittaville naisille työpaikkojen vaihtuvuus sekä useat työttömyysjaksot olivat tyypillisiä. He työskentelivät usein palvelu- tai teollisuusammateissa. Erityisesti tarjoilijana työskentelevät naiset saattoivat myös sivussa harjoittaa prostituutiota, mikä oli yleisessä tiedossa. Naisasiainliike oli tietoinen tästä ja esitti, että naisilta tulisi kieltää kaikki tällaiset ammatit, joissa koettiin olevan korkea riski päätyä harjoittamaan prostituutiota.⁵³ Tällaisia ei-hyväksyttäviä työtehtäviä naisilla oli useita kuten esimerkiksi satamien lastaustyöt.⁵⁴ Satamassa työskentelevä nainen on usein mielikuvana itsessään jo yhdistetty prostituution harjoittamiseen. Tätä ajatusta vahvistavat myös jotkin prostituutiosta kertovat teokset. Esimerkiksi Silja Koiviston elämäkerrallinen teos *Sataman kapakan Hilda*, joka kertoo kirjoittajan isotädistä, kuvaa myös satamassa tapahtuvaa prostituutiota.⁵⁵ *Suomen naisessa* käsitellään naisten lastaustyötä satamassa ja esitetään työ kiellettäväksi sen vuoksi, että kyseisessä työssä on suuri riski joutua niin

⁵⁰ Häkkinen 1994, 112.

⁵¹ Bullough & Bullough 1987, 242–243.

⁵² Tuntematon kirjoittaja, ”Prostituutio.” (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 14/1929.

⁵³ Häkkinen 1995, 138–140.

⁵⁴ Liisa, ”Nuoret naiset lastaustyössä” (art.). *Suomen nainen* 23/1923.

⁵⁵ Koivisto 2022, passim.

sanotusti pahoille teille, millä tarkoitetaan prostituution harjoittamista.⁵⁶ Tekstissä mainitaan muun muassa Viipuri, Kotka, Helsinki, Turku ja Rauma sellaisiksi kaupungeiksi, joissa käy ulkomaalaisia laivoja ja joissa täten erityisesti tapahtuu prostituutiota. Kirjoittaja toteaa, että varsinkin ulkomaalaisten laivojen lastaustöihin menevät nuoret tytöt oli lähes automaattisesti jo merkitty prostituoiduiksi. Tällaiset suuren riskin työpaikat aiheuttivat pelkoa yhteiskunnassa usein muiden ihmisten mielestä kuin itse näiden työntekijöiden. Sen vuoksi naisasialiike keskusteli ehdotuksesta kieltää nuorilta naisilta tällaiset heille vaaralliseksi luokitellut työtehtävät. Toisaalta artikkelissa tiedostettiin myös se, että työtehtäviä kielletessä työttömyys lisääntyi, minkä taas puolestaan todettiin johtavan prostituutioon. Kirjoittaja kuitenkin arvioi tekstissään, että työläisnaiset tulisivat puoltamaan tätä lakiehdotusta, sillä satamatyö nähtiin naisille niin suurena uhkana.

2.2. Kapitalismi ja sosialismi prostituutiokeskustelussa

Sekä porvarilliset naisasianaiset että työväen naiset näkivät yhteiskunnan huonot olosuhteet prostituutioon ajavina tekijöinä, mutta nämä eri ryhmät jakoivat hieman erilaisen näkemyksen talouden merkityksestä prostituution esiintymiseen. Siinä missä porvarilliset naisasianaiset näkivät prostituoidun uhrina ja prostituution kaksinaismoralistisena naisen orjuuttamisena, työväen naisille prostituoitu oli kapitalistisen hyväksikäytön ruumiillistuma.⁵⁷ Työväenliike mielsi prostituution porvarilliseen yhteiskuntarakenteeseen liittyväksi ilmiöksi, ja työläisnaiset ottivat siihen kantaa edustajakokouksissaan.⁵⁸ Nämä näkemyserot tulevat ilmi tutkittavassa aineistossa. *Toverittaressa* kritisoidaan kapitalismia sekä verrataan prostituutiota kärkeästä jopa porvarilliseen avioliittoon:

*Toiseksi on porvarillinen avioliittokin useissa tapauksissa suoranaista prostitutsioonaa sekä miehen että naisen puolelta. Toinen voi naida myötäjäiset, toinen elin-ikäisen eläkkeen.*⁵⁹

⁵⁶ Liisa, "Nuoret naiset lastaustyössä" (art.). *Suomen nainen* 23/1923.

⁵⁷ Hagner & Försti 2006, 62.

⁵⁸ Nygård 1998, 56.

⁵⁹ Tuntematon kirjoittaja, "Prostitutsiooni. (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 14/1929.

Työläisnaiset näkivät prostituutioon vaikuttavina tekijöinä taloudelliset syyt ja kapitalismin luomat olosuhteet. Toisessa tuntemattoman kirjoittajan artikkelissa on haastateltu Aleksandra Kollontaita⁶⁰ (1872–1952), joka oli venäläinen poliitikko, kirjailija ja diplomaatti. Hän oli sosialistinen feministi, joka kuului muun muassa lokakuun vallankumouksen tehneiden bolševikkien joukkoon.⁶¹ Artikkelissa kirjoitetaan näin:

*Kaikki on parempaa kuin prostitution, joka on olemassa kapitalistisessa yhteiskunnassa. Kun nainen tulee taloudellisesti vapaaksi, häviää se itsessään. Näimme sen Venäjällä vuosina 1918–1921, jolloin kaikki miehet ja naiset suorittivat jonkun tunnin päivässä yhteiskunnalle hyödyllistä työtä. Kaikilla naisilla oli hyvin palkattu toimensa päivittäin ja prostitueerattujen luku laski minimiin. Kun työvelvollisuus lakkasi, nousi se jälleen.*⁶²

Tekstissä on havaittavissa sosialistisia sävyjä. Kirjoituksessa kerrotaan, että prostituutio olisi hävinnyt Neuvostoliitosta⁶³ pariksi vuodeksi miltei kokonaan. Tähän voi suhtautua varauksella, sillä prostituutio tuskin koskaan hävisi mihinkään, vaan sen olemassaoloon saattoi vaikuttaa se, ettei siitä pidetty kirjaa yhtä huolellisesti kuin aiemmin.⁶⁴ Tekstissä on havaittavissa jopa hieman propagandistisia piirteitä, sillä Kollontain kertomasta saa käsityksen, että sosialismi olisi hävittänyt prostituution miltei kokonaan. Neuvostoliitolla oli ideologinen tarve väittää, että prostituutio olisi kadonnut sosialismin avulla ja näin väitettiin myöhemmin tapahtuneen vuoteen 1945 mennessä. Osasyynä saattaa tosin olla se, ettei prostituutiosta ole historiallista materiaalia, sillä sosialistinen järjestelmä vastusti sitä koskevien tietojen järjestelmällistä keräämistä.⁶⁵ Neuvostoliitossa uskottiin sosialistisen järjestelmän olevan syynä prostituutioon. Sen uskottiin työllistäneen kaikki naiset ja tämän johtaneen prostituution häviämiseen. Neuvostoliitossa raportoitiin esiintyneen joitakin ammattiprostituoituja, joita viranomaiset demonisoivat ja väittivät

⁶⁰ Lehdessä kirjoitettu Kollontay. Oikea muoto Kollontai.

⁶¹ Rotkirch 2021, "Aleksandra Kollontai (1872–1952)". Feministisiä ajattelijoita käsittelevän blogisivuston Klassikkogallerian verkkosivut.

⁶² Tuntematon kirjoittaja, "Aleksandra Kollontayta haastateltu." (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 9/1923.

⁶³ Venäjältä on käytetty tutkittavalla ajanjaksolla 1920–1929 kahta eri nimitystä. Nykykäsityksen mukaan valtiosta on käytetty vuosina 1920–1921 nimeä Neuvosto-Venäjä ja vuosina 1922–1929 Neuvostoliitto. Päädyin selkeyden vuoksi käyttämään tutkielmassa nimitystä Neuvostoliitto, sillä se kattaa suuremman osan tutkittavasta ajanjaksosta. Tutkimissani lehtiartikkeleissa ja niistä otetuissa lainauksissa esiintyy kuitenkin eri nimimuotoja.

⁶⁴ Hetherington 2017, 139.

⁶⁵ Ibid.

heidän valinnee prostituution rikollisesta syystä eivätkä taloudellisen tarpeen vuoksi.⁶⁶ Tämän ideologisen muutoksen seurauksena 1920-luvun lopulla alettiin prostituoidut nähdä todisteena yhteiskunnan epäonnistumisesta luoda uudelleen taloudellisia suhteita ja rakentaa todellista olemassa olevaa sosialismia.⁶⁷

Samalla kun *Toverittaressa* kerrotaan sosialismin auttavan prostituutio-ongelmaan, kirjoitetaan *Suomen naisessa* lasten huonoista oloista Neuvostoliitossa. Artikkelissa kirjoitetaan näin:

*Elleivät Neuvosto-Venäjän olot muutoinkaan ole tyydyttävät, on etenkin lasten tila kauhistuttavan surkea. Lapset, joista pitäisi kasvatettaman uusi, porvarillisen moraalien saastasta vapaa sukupolvi, ovat joutuneet häikäilemättömien vallanpitäjien kokeilujen esineiksi. Punaisen terrorin verilöylyt ja kommunistien talousjärjestelmästä johtunut nälänhätä saattoivat miljoonia lapsia orvoiksi. – – Ne kolme ruplaa, jotka he ovat voineet ansaita viikossa, ovat saattaneet heidät yöluoliin ja yömajoihin, nälkä on pakottanut heidät haureuteen. Kuten harhailevat eläimet he kuljeskelevat kaduilla.*⁶⁸

Jos *Toverittaren* artikkelissa soimataan kapitalismia, *Suomen naisen* artikkelissa syntipukiksi nostetaan kommunismi. Artikkelissa kuvataan sitä, kuinka kommunistisen talousjärjestelmän aikaansaama nälänhätä on ajanut lapset kodittomiksi. Tekstissä mainitun ”haureuden harjoittamisen” voidaan päätellä tarkoittavan prostituutiota. Kirjoitus on hyvin kuvailevaa ja teatraalista, minkä vuoksi voi pohtia miksi artikkeli on tehty. Onko kyseessä oikea huoli lapsista ja heidän joutumisestaan prostituutioon vai onko artikkelin kirjoittamisen motiivina kenties samalla oman ideologisen aatteen eteenpäin ajaminen.

Toki *Suomen naisessa* on nähtävillä huoli lapsista liittyen muuhunkin kontekstiin muun muassa avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeuksiin. Lehdessä otsikolla ”Laki avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeussuhteista” käsitellään artikkelin kirjoitushetkellä olevaa lainsäädäntöaloitetta avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten aseman parantamisesta. Artikkelissa myönnetään, että avioliiton ulkopuolella

⁶⁶ Hetherington 2017, 139–142; Bullough & Bullough 1987, 296–297.

⁶⁷ Hetherington 2017, 169.

⁶⁸ Tunteimatonta kirjoittaja, ”Lasten oloista Neuvosto-Venäjällä” (art.). *Suomen nainen* 19/1929.

syntyneiden lasten oikeuksia täytyisi parantaa, mutta samalla myös korostetaan puhtaan ja kokonaisen perheen pyhyiden tärkeyttä. Tekstistä on rivien välistä luettavissa, että joidenkin aviottomia lapsia synnyttäneiden naisten epäiltiin harjoittavan prostituutiota. Tekstissä tuodaan esiin se, että aviottoman lapsen synnyttäneiden äitien elämä ei kuitenkaan ollut kovin helppoa. Taustalla saattoi olla perinnöllisiä sairauksia kuten ”juoppoutta tai mielipuolisuutta” eli nykytermein sanottuna alkoholismia tai mielenterveysongelmia. Kirjoittaja mainitsee prostituution syiksi myös huonot asuinolot, köyhyyden ja kodittomuuden.⁶⁹ *Suomen naisessa* ei käsitelty pelkkää prostituutiota itsessään vaan sitä käsiteltiin usein osana yhteiskunnan vaikeuksia ja haasteita, joiden uskottiin vaikuttavan lasten kautta lisääntyvänä ongelmana yhteiskunnassa. Yllä olevassa tapauksessa asiaa käsiteltiin osana lasten oikeuksia.

Prostituutiolle haluttiin tutkittavasta aineistosta päätellen etsiä syitä ja näiden syiden mahdollisesta poistamisesta keskusteltiin laajasti. Näkökulmat näyttävät vaihtelevan poliittisen sitoumuksen ja sosiaalisen aseman perusteella. *Toverittaressa* on huomattavissa työläisnaisten positiivinen tai vähintään neutraali suhtautuminen sosiaaliseen aatemaailmaan ja kritiikkiä taas puolestaan kapitalistista talousjärjestelmää kohtaan. *Suomen naisessa*, joka on kokoomusnaisten lehti, esiintyy Neuvostoliittoa sekä kommunismia kritisoivia kirjoituksia. *Suomen naisen* lukijakunnan voidaan olettaa koostuvan enimmäkseen porvarillisista naisista, mikä selittää esille tulleita näkemyseroja. *Naisten äänessä* ei esiintynyt selkeää jakoa talousjärjestelmien kannatuksen välillä. Syy siihen saattaa mahdollisesti olla se, että lehti oli Naisasialiitto Unionin julkaisema, joten se keskittyi ajamaan asioita naisnäkökulmasta käsin eikä vaikuttanut olevan poliittisesti yhtä sitoutunut kuin muut lehdet. *Naisten äänen* tehtävä oli feministinen ja se otti kantaa enimmäkseen miesten ja naisten väliseen epätasa-arvoon prostituutiokysymyksessä⁷⁰ sen sijaan, että se olisi aktiivisesti etsinyt syitä prostituutioon.

⁶⁹ Ilmi Hallsten, ”Laki avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeussuhteista” (art.). *Suomen nainen* 2/1922.

⁷⁰ Ks. Tähestäjä, ”Katsaus omasta ikkunasta” (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 3/1924.

3. Siveellisyystyö ja muita esitettyjä ratkaisuja prostituution hillitsemiseen

3.1. Siveellisyysden käsite naisjärjestöjen julkaisemien lehtien kielessä

Aineistoissa tulee esiin termi siveellisyys, jota naisjärjestöt käyttivät prostituutiokeskustelun yhteydessä.⁷¹ Termillä siveellisyys on kuitenkin erilaisia merkitystasoja. Snellmanilaisessa ajattelussa siveellisyys, eli *sedlighet*, merkitsi hyvää tapaa ja yhteisössä vallitsevaa käsitystä oikeasta. Parhaimmillaan siveellisyys merkitsi Snellmanille toimintaa, jossa yksilön omaantuntoon perustuvat moraaliset ratkaisut korostuvat yhteisön hyvää edustavalla tavalla. Termin merkitykset irtaantuivat snellmanilaisesta määritelmästä 1900-luvulle tultaessa ja siveellisyys alkoi viitata yleisesti kaikkeen etiikkaan ja moraaliin liittyvään.⁷²

Termi siveellisyys muotoutuikin naisten käyttämässä kielessä olennaiseksi keskustellessa prostituutiosta sekä sukupuolimoraalista ja sitä käytettiin lehtien kirjoituksissa argumentaation välineenä. Naisten siveellisyys-sanaston käytön erilaisuudessa ilmeni kuitenkin eroja. Esimerkiksi työväennaisten teksteissä termi siveellisyys ei juurikaan ollut yhtä keskeisessä roolissa kuin porvarisnaisten kirjoituksissa. He eivät käyttäneet termiä poliittisen toiminnan määreenä, vaan viittasivat sen avulla enimmäkseen seksuaalimoraaliin ja alkoholin käyttöön liittyviin kysymyksiin.⁷³ Kun naiset käyttivät termiä siveellisyys sukupuolimoraalia ja seksuaalisuutta koskevassa merkityksessä, se toimi tehokkaana erottelujen ja hierarkioiden tekemisen välineenä. Tämä näkyi erityisesti porvarillisten naisasianaisten ja työväennaisten välisissä väittelyissä, joita käytiin 1900-luvun alussa. Kyse ei ollut aina pelkästään keskusteltavasta aiheesta, vaan siitä, kuinka siveellisyys määritellään ja kuka voidaan nimetä siveelliseksi.⁷⁴

Siveellisyystyötä ajavia henkilöitä kutsuttiin moraalireformisteiksi. Moraalireformissa oli kysymys siveellisyydestä ja sillä tarkoitettiin siveellisyyuskysymyksen käsittelyä ja sen ratkaisuyrityksiä. Moraalireformi oli uudistusliike, jonka avulla yritettiin nostaa sekä

⁷¹ Ks. Tuntematon kirjoittaja, "Katsaus Helsingin Naisjärjestöjen Siveellisyyskeskustoimikunnan toimintaan v. 1916–1919" (art.) *Suomen nainen* 10/1920

⁷² Elomäki 2011, 131–133.

⁷³ Elomäki 2011, 135.

⁷⁴ Elomäki 2011, 145–146.

yksilön että yhteiskunnan moraaliksi siveellisesti kestäväälle kristilliselle pohjalle. Moraalireformi myös paransi naisten asemaa, koska sillä tähdättiin sukupuolten tasa-arvoon, mutta lopullinen päämäärä oli hyödyttää koko yhteiskuntaa.⁷⁵ Moraalireformistit halusivat muuttaa ja uudistaa suomalaisessa yhteiskunnassa vallinneita siveellisyyskäsitteitä ja ihmisten tapoja. Heidän tavoitteenaan oli palauttaa muuttuvan yhteiskunnan moraaliperusta siveellisesti kestäväälle pohjalle.⁷⁶

On huomattava, että lehtien kirjoittajat olivat luultavasti pääasiassa sivistyneistö naisia, joilla ei välttämättä ollut kokemusta prostituutiosta muutoin kuin huhupuheiden perusteella. Lehtiin kirjoittaneet naiset siis tuskin omasivat itse omakohtaista kokemusta prostituutiosta, ja täten prostituutiokeskustelu vaikuttaa olleen jossain määrin toiseuttavaa.⁷⁷ Teksteissä näkyy tehty ero itseen ja prostituutuihin, mikä ilmenee muun muassa karkein sanavalinnoin. Vaikuttaa siltä, että yleinen mielipide oli se, ettei kukaan halunnut edes vahingossa tulla oletetuksi prostituoiduksi, sillä se koettiin häpeällisenä. Esimerkiksi *Naisten äänen* mielipidekirjoituksessa ”Majatalot ja naismatkustajat” anonyymikirjoittaja nimimerkillä Asiasta huolestunut kirjoittaa tekstissään majatalojen palvelijoiden käyttäytyvän ilkeästi ja asiattomasti yksin matkustavia naisia kohtaan, sillä heidän oletettiin olevan prostituoituja.⁷⁸ Kirjoittaja vaikuttaa kokeneen itse tätä useammankin kerran. Tekstin sävystä on havaittavissa ärsyyntyneisyyttä sekä häpeää ja jopa pelkoa. Tekstissä on huomattavissa yhteiskunnan yleinen asenne prostituutiota kohtaan. Toisaalta prostituoituja haluttiin auttaa, mutta toisaalta prostituutio nähtiin likaisena ja häpeällisenä asiana, johon siveellinen nainen ei halunnut tulla sekoitetuksi.

Aineistossa tulee esiin kirjoittajien vahvat mielipiteet prostituution ongelmallisuutta kohtaan. Prostituutiosta ja prostituoiduista käytetään välillä melko karkeakin kieltä esimerkiksi sanavalinnat ”yhteiskunnan mätähaava”, ”onnettomat”⁷⁹ ja ”harhailevat eläimet”⁸⁰ poikkeavat nykyajan hyväksyttävästä kielenkäytöstä prostituoiduista keskusteltaessa. Tutkittavissa aineistossa on nähtävissä nykyaikana feministiseksi määriteltävä ote, mutta toisaalta sanavalinnat peilaavat omaa aikaansa eli 1900-luvun alkua. Nykyajan yhteiskunnassa prostituoiduista ei käytettäisi näin negatiivissävytteisiä

⁷⁵ Jämbäck 2020, 13.

⁷⁶ Markkola 2020, 166.

⁷⁷ Ks. Tilma Hainari, ”Sterilisoimisesta” (art.). *Suomen nainen* 6/1926.

⁷⁸ Asiasta huolestunut, ”Majatalot ja naismatkustajat” (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 3/1926.

⁷⁹ Ks. Tuntematon kirjoittaja, ”Tietoja ulkomaiden naisliikkeestä.” (art.). *Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja*

⁸⁰ Ks. Tuntematon kirjoittaja, ”Lasten oloista Neuvosto-Venäjällä” (art.). *Suomen nainen* 19/1929.

sanoja. 2010-luvulla myös sana prostituoitu on jo kokenut pienen laskun ja termin käytöstä on keskusteltu. Tutkijat ovat pohtineet prostituoitu nimityksen sijaan käytettäväksi sanaa seksityöläinen. Tätä on pohtinut muun muassa sukupuolihistoriaa tutkinut historioitsija Kirsi Vainio-Korhonen.⁸¹

3.2. Siveellisyydellä köyhyys ja prostituutio hallintaan?

Naisasialiikkeelle oli selvää, että prostituutio ei tule poistumaan ennen kuin on poistettu sen lähde eli köyhyys.⁸² Aineistosta tulee selville se, että naisjärjestöt keskustelivat julkaisemissaan lehdissä tosissaan prostituutiokysymyksestä ja pohtivat ratkaisuja sen vähentämiseksi. *Toverittaressa* pohditaan sitä, miten prostituoituja tulisi kohdella ja kuinka prostituutioasia tulisi hoitaa. Seuraavassa katkelmassa referoidaan Ruotsin naisasialiikkeen esittämiä ehdotuksia työttömyyden ja sitä kautta prostituution saamiseksi kuriin:

*Katsoen siihen, että tämä yhteiskunnan mätähaava johtuu taloudellisista syistä ja että myös mies on osallinen naisten kurjuuteen, on asiaa alettu pohtia ja vaadittu lain inhimillistämistä. Niinikään selitetään, ettei vankila ole sovelias paikka näitä onnettomia varten, vaan hoitolaitokset, joissa ymmärtävällä kohtelulla ja antamalla ammattiopetusta koetettaisiin hoidokit palauttaa säännölliseen elämään.*⁸³

Tekstissä näkyy moderni käsitys siitä, että yhteiskunnassa huonosti voivat ihmiset tarvitsevat rangaistusten sijaan apua ja ymmärrystä. *Suomen naisessa* kerrotaan Helsingin naisjärjestöjen ja -yhdistysten kokouksesta, jossa keskusteltiin muun muassa toimista siveellisyyden suhteen. Kokouksessa tehtiin useita tärkeitä päätöksiä. Niistä keskeisimpiä olivat ehdotukset työsiirtoloiden ja -kotien perustamisesta nuorille naisille. Kokouksessa ehdotettiin ”Työsiirtoloita täysin terveille, siveellisesti hairahtuneille

⁸¹ Tutkija Kirsi Vainio-Korhosen haastattelu. Podcast: *Menneisyyden jäljillä*. Jakso #46 Seksityöläisiä 1800-luvun alun Turussa.

⁸² Hagner & Försti 2006, 62.

⁸³ H.P. ”Tietoja ulkomaiden naisliikkeestä.” (art.). *Toveritar Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja* 4–5/1924.

*nuorille tytöille, jotka omasta vapaasta tahdostaan etsivät sekä työtä että hyvän kodin tarjoamaa suojaa.”*⁸⁴

Kirjoituksissa näkyy aito halu saavuttaa ratkaisuja huonompiosaisten ihmisten auttamiseksi. Lehdissä ehdotetaan erilaisten turvakotien ja hoitolaitosten perustamista työttömille naisille, joiden arvioidaan syrjäytyneen yhteiskunnasta. Tavoitteena oli siis saada heidät matalalla kynnyksellä yhteiskunnallisesti hyväksyttävän työnteon pariin. Myös toisessa *Suomen naisen* artikkelissa mainitaan eräänlaiset turva- ja ojennuslaitokset tarpeellisiksi niitä tarvitseville.⁸⁵ Erilaiset kristilliset yhdistykset ottivat asiakseen jo 1800-luvun lopulla perustaa turvakoteja erityisesti nuorille naisille, jotka tarvitsivat apua. Yhteiskunnan tarjoamaa turvaverkkoa ja sosiaaliturvaa ei vielä tuolloin esiintynyt, joten yhdistysten tekemä työ saattoi jopa pelastaa ihmishenkiä.⁸⁶ Laitoksia perustettiin sekä lapsille ja sairaille että ”vaaranalaisille ja langenneille”, joiksi laskettiin muun muassa vangit ja prostituoidut.⁸⁷

Turvakodit tosin saivat myös kritiikkiä aikanaan, sillä niiden ei katsottu olevan tarpeeksi hyödyllisiä. Useat naiset saattoivat silti jatkaa prostituution harjoittamista turvakodeissa asumisenkin aikana. Niiden jopa nähtiin olevan prostituutioidentiteettiä vahvistavia ympäristöjä, sillä ne saattoivat yhteen naisia, jotka elivät samanlaista yhteiskunnassa pahatapaiseksi luokiteltavaa elämää.⁸⁸ Eräänlaisia turvakoteja oli siis esiintynyt jo ainakin parin vuosikymmenen ajan ennen tutkittavaa ajanjaksoa ja niiden saama kritiikki oli tiedossa. Kuitenkaan tutkittavissa aineistossa ei ilmennyt kritiikkiä suoraan turvakoteja kohtaan, mitä olisi voinut päätellä tutkimuskirjallisuuden perusteella. Lehtiartikkelit päinvastoin vaikuttavat tukevan naisasialiikkeen mielipidettä siitä, että turvakodit olivat tarpeellisia ja niitä tulisi perustaa vielä lisää. Tämän pohjalta voi pohtia sitä, oliko turvakotien perustaminen pelkästään prostituoituja hyödyttävä asia vai oliko taustalla muutakin, mikä olisi voinut hyödyttää muun muassa itse turvakotien perustajien pyrkimyksiä.

⁸⁴ Tuntematon kirjoittaja, ”Katsaus Helsingin Naisjärjestöjen Siveellisyyskeskustoimikunnan toimintaan v. 1916–1919” (art.) *Suomen nainen* 10/1920.

⁸⁵ Ilmi Hallsten, ”Laki avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeussuhteista.” (art.) *Suomen nainen* 2/1922.

⁸⁶ Tikka & al. 2018, 135.

⁸⁷ Markkola 2002, 212.

⁸⁸ Tikka & al. 2018, 137; Markkola 2002, 241.

3.3. Naispoliisiasia prostituutiokeskustelussa

Tutkittavassa aineistossa ilmenee keskustelua naispoliisiasiaa eli tarpeesta saada naisia poliisityötehtäviin.⁸⁹ Tämä tarkoittaa tiivistetysti sitä, että naiset kokivat naispoliisit turvallisemmaksi vaihtoehdoksi hoitamaan naisten pidätyksiä ja kuulusteluja poliisiasemilla. Lehtien kirjoitukset tukevat tätä erilaisilla naispoliisien vaatimuksilla, jotka vaikuttavat enemmänkin nykyajan sosiaalityöntekijän tehtäviltä kuin poliisityöltä.⁹⁰ Esimerkkinä mainittakoon muun muassa lasten suojeleminen, hoito ja kasvatustyö, jotka eivät ole perinteisiä poliisin tehtäviä. Naisia ei ollut siis tarkoitus saada suorittamaan samoja poliisitehtäviä kuin miesten, vaan näillä kaikilla naispoliisilta vaadituilla tehtävillä oli tarkoitus suojata lapsia ja naisia poliisilaitosten ahdistavalta ilmapiiriltä sekä mahdollisilta hyväksikäytöiltä.

Naispoliisiasiaa liittyi läheisesti prostituutiokysymykseen ja asiaa alettiin ajamaan jo 1800-luvun loppupuolella, jolloin väestömäärään suhteutettuna prostituutio oli suurimmillaan.⁹¹ Naispoliisiasiaa edisti erityisesti tutkielmassa jo aiemmin mainittu järjestöaktiivi ja naisasianainen Tilma Hainari (1861–1940). Hän oli vahvasti uskonnollinen ja kannatti moraalireformia sekä rotuhygieniää.⁹² Moraalireformistien yksi konkreettinen ajatus ja edistysteko oli naispoliisiasian eteenpäin vieminen. Erityisesti kristillinen Valkonauha yhdistys otti asiakseen viedä naispoliisiasiaa eteenpäin. Valkonauha yhdistys oli kansainvälisen *Woman's Christian Temperance Union* -nimisen järjestön Suomen osasto, joka ammensi voimansa samasta henkisestä ja hengellisestä maaperästä kuin Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys. Valkonauha vaati raittiutta ja vastusti siveettömyyttä sekä ajoi naisten aseman parantamista.⁹³

Tehdessään auttamistyötä prostituoitujen parissa moraalireformistit huomasivat poliisitoimessa arveluttavia piirteitä. Tällä tarkoitetaan naisten joutumista miesten armoille pidätyksen yhteydessä. Tätä tukee muun muassa *Naisten äänen* kirjoitus, jossa kerrotaan miespuolisista siveyspoliiseista, jotka mielivaltaisesti pysäyttivät kadulla

⁸⁹ Tuntematon kirjoittaja, "Naispoliisi jokaisen kaupungin poliisilaitokseen" (art.) *Naisten ääni* 6–7/ 1928; Tuntematon kirjoittaja, "Anomusehdotus naispoliisityön tutkimisesta Englannissa ja Pohjoismaissa" (art.) *Suomen nainen* 19/1928.

⁹⁰ Tuntematon kirjoittaja, "Naispoliisi jokaisen kaupungin poliisilaitokseen" (art.) *Naisten ääni* 6–7/ 1928.

⁹¹ Jämbäck 2020, 98.

⁹² Jämbäck 2020, 10.

⁹³ Markkola 2020, 189.

yksinkulkevia naisia iltaisin ja öisin.⁹⁴ He olivat myös pidätyttäneet kirjoittajan mukaan niin sanottuja ”kunniallisia naisia” eli naisia, joilla ei ollut prostituution kanssa mitään tekemistä. Kirjoittaja kertoo, että viattoman poliisityön sijaan jotkut miehet tekeytyivät siveyspoliiseiksi ja näin ollen jopa käyttivät naisia hyväkseen siveyspoliisityön varjolla. Kirjoittaja toteaa tekstissään, että syy siihen miksi nämä siveyspoliiseiksi tekeytyvät miehet olivat ilta- ja yöaikaan kaduilla, oli tosiasia se, että heidän tarkoituksenaan oli käyttää prostituoitujen palveluita.⁹⁵

Valkonauha yhdistys esitti jo vuonna 1906 muutamien kaupunkien poliisimestareille, että poliisilaitoksen siveysosastoille järjestettäisiin erityinen naisten osasto, jossa naiset toimisivat sekä poliiseina että vartijoina.⁹⁶ Myös Suomen Naisyhdistys teki ehdotuksen naispuolisten vartijoiden saamiseksi, jotta nämä voisivat hoitaa pidätettyjen naisten valvomisen poliisilaitoksilla. Poliisiviranomaiset suhtautuivat ehdotukseen myönteisesti, mutta varat sen toteuttamiseen puuttuivat. Naisyhdistyksen johtohenkilöt yrittivät viedä naispoliisiasiaa eteenpäin muun muassa kirjoittamalla asiasta lehtiin sekä lähestymällä viranomaisia suoraan.⁹⁷ Esimerkiksi *Naisten äänessä* vaaditaan naispoliisien käyttöä jokaiseen kaupungin poliisilaitokseen. Naispoliisien käytön uskottiin auttavan lasten ja naisten prostituutioon käyttämisen ehkäisemistyössä.⁹⁸ Myös *Suomen naisessa* puhutaan naispoliisien puolesta. Lehdessä kirjoitetaan toiveesta tehdä opintomatka Englantiin tutkimaan naispoliisityötä, joka oli ollut kirjoituksen mukaan siellä korkealla tasolla jo tuolloin. Kirjoittaja toteaa, että opintomatkan tarkoituksena olisi tehdä selonteko matkalla selvinneistä asioista ja tämän jälkeen laatia ehdotus naispoliisikoulutuksen järjestämiseksi.⁹⁹

Naisten äänessä kerrotaan 19.2.1923 järjestetystä naisten poliisikurssin avaustilaisuudesta, jonka johtajana ja yhtenä luennoitsijana toimi aiemmin mainittu Tilma Hainari. Tilaisuus järjestettiin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen tiloissa ja siihen osallistui tekstin mukaan 25 noin 20–30-vuotiasta poliisiksi pyrkivää nuorta naista.¹⁰⁰ Hainari osoitti puheessaan naispoliisien tärkeyden. Hän vetosi siihen, että pidätettyjen

⁹⁴ Tähystäjä, ”Katsaus omasta ikkunasta.” (mielipidekirjoitus). *Naisten ääni* 3/1924.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Markkola 2020, 194.

⁹⁷ Jämbäck 2020, 98.

⁹⁸ Tuntematon kirjoittaja, ”Naispoliisi jokaisen kaupungin poliisilaitokseen” (art.) *Naisten ääni* 6–7/ 1928.

⁹⁹ Tuntematon kirjoittaja, ”Anomusehdotus naispoliisityön tutkimisesta Englannissa ja Pohjoismaissa” (art.) *Suomen nainen* 19/1928.

¹⁰⁰ Selostaja, ”Poliisikurssit naisille” (art.). *Naisten ääni* 4/1923.

naisten ei tulisi joutua ”paatuneiden rikollisten” joukkoon, vaan heitä tulisi naispoliisien toimesta suojella ja auttaa. Artikkelissa referoidaan Hainarin puhetta:

Siveellisyystyöntekijät kaikkialla vaativat, että naispuoliset pidätetyt jätetään naishoitoon siitä hetkestä, kun heidät tuodaan poliisiasemalle, siihen asti kun heidät joko päästetään vapaaksi tai viedään vankilaan, missä naispuoliset vangin vartijat huolehtivat heistä.¹⁰¹

Hainarin mukaan naispoliisin tärkeimpiin tehtäviin kuului rauhoittaa poliisin huostaan joutuneita naisia, jotka saattoivat olla poliisilaitoksella jo valmiiksi peloissaan. Tätä mielentilaa ei välttämättä helpottanut miespoliisien läsnäolo. Naispoliisien toivottu toimenkuva oli siis laaja ja se sisälsi poliisityön ohella myös muuta sosiaalista työtä.¹⁰²

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Markkola 2002, 196.

Loppulause

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten prostituutiosta ja prostituoiduista on kirjoitettu sekä missä kontekstissa suomalaisissa naisjärjestöjen julkaisemissa lehdissä vuosina 1920–1929. Lisäksi tutkin myös sitä, millaisia mahdollisia syitä prostituution olemassaololle esitettiin ja mitä keinoja prostituution hallintaan ja hillitsemiseen ehdotettiin.

Naisasialiikkeen rooli prostituutiokeskustelussa oli suuri. Naiset alkoivat jo 1800-luvun lopulta lähtien ajaa sukupuolten tasa-arvoa, ja tähän liittyi olennaisesti naisten äänioikeuden vaatiminen ja asian eteenpäin ajaminen. Naisten äänioikeuden saavuttamisen jälkeen naiset keskittyivät ajamaan myös monia muita naisten oloja parantavia asioita, ja tähän liittyi olennaisesti myös prostituutiokysymys. Naisasialiike otti prostituutiokeskustelussa kantaa erityisesti kaksinaismoralismiin, jota esiintyi asenteissa prostituoituja kohtaan. Siinä missä yhteiskunta yleisesti arvosteli ja tuomitsi prostituoituja naisia, se sivuutti samalla täysin prostituutiota käyttävien miesten roolin asiassa. Naisasialiike ja muut naisjärjestöt kyseenalaistivat tämän asenteen ja vaativat myös miehiä vastuuseen prostituution esiintymisestä. Tämä näkyi *Naisten äänessä* ja erityisesti sen mielipidekirjoituksissa. *Naisten ääni* ja *Toveritar* ottivat molemmat kantaa kaksinaismoralismiin ja niissä kirjoitettiin prostituutiosta sen oikealla nimellä. *Suomen naisessa* tätä ei esiintynyt yhtä paljon, vaan prostituutiokeskustelu sisällytettiin muiden aihepiirien sisälle. Pelko prostituution olemassaolosta ja sen leviämisestä näkyi esimerkiksi siinä, että lasten asemasta ja oloista oltiin huolissaan.

Lähteiden perusteella prostituutiokysymys noudatti Suomessa 1900-luvun alussa samaa kaavaa kuin muissakin maissa. Prostituutio itsessään nähtiin muun muassa terveydellisenä uhkana yhteiskunnalle, mutta sen nähtiin myös olevan huonojen yhteiskunnallisten olojen tulos. Sen on nähty aiheutuvan työttömyydestä, köyhyydestä sekä matalasta koulutustasosta. Aineistoista on nähtävillä jossakin määrin ristiriitainen suhtautuminen prostituutioon juuri näiden syiden vuoksi. Tutkittavissa lehdissä on huomattavissa kaksi erilaista ideologista aatetta, sosialismi ja kapitalismi, joiden nähtiin olevan syynä prostituution esiintymiseen. Esimerkiksi *Toverittaressa* ja *Suomen naisessa* oli havaittavissa tällaisia puoluepoliittisia kannanottoja ja näkökulmia prostituutiosta kirjoitettaessa. *Naisten äänessä* taas ei ollut havaittavissa samanlaista keskustelua, sillä se ei ollut poliittisesti sitoutunut lehti.

Lehdet keskustelivat mahdollisista keinoista, joilla prostituutio saataisiin vähenemään tai jopa kokonaan poistetuksi. Tällaisia keinoja olivat esimerkiksi erilaiset turva- ja hoitokodit, joiden tarkoituksena oli palauttaa prostituutiota harjoittavat naiset takaisin hyväksyttävän työnteon ja elämän pariin. Nämä turva- ja hoitokodit vaikuttivat modernin yhteiskunnan ratkaisulta. Lehdissä vaadittiin myös naispoliisien käyttöä, minkä odotettiin tuovan turvaa lapsille ja naisille. Tämä nähtiin mahdollisuutena ehkäistä heidän joutumistaan hyväksikäyttöjen uhriksi. Naispoliisiasia näkyi erityisesti *Suomen naisen* ja *Naisten äänen* kirjoituksissa.

Turva- ja hoitokoteja sekä niiden vaikutuksia onkin tutkittu jonkin verran Suomen historiassa, mutta ensimmäisistä naispoliiseista ei löydy yhtä paljon materiaalia. Olisikin mielenkiintoista tulevaisuudessa tutkia enemmän naispoliisiasiaa ja keskittyä siihen, miten naispoliisien käyttöönotto vaikutti yhteiskuntaan ja auttoiko se näissä naisasialiikkeen tavoittelemisissa pyrkimyksissä. Lisäksi prostituution tutkiminen muustakin kuin heteronormatiivisesta näkökulmasta olisi mielenkiintoista ja myös erittäin tärkeää.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I. Lähteet

Naisten ääni 1923–1928.

Suomen nainen 1920–1929.

Toveritar: Suomen sos.-dem. työläisnaisliiton äänenkannattaja 1923–1929.

Edilex 2024: ”HE 6/1997 Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi.”
<https://www.edilex.fi/he/19970006> (Luettu 29.1.2024)

Hantula, Hanna 2022: ”Feminismin aallot.” Feministinen aikakauslehti Tulva.
<https://tulva.fi/lue/feminismin-aallot/> (Luettu 4.1.2024)

Naisasialiitto Unioni 2024. Liiton verkkosivut. <https://naisunioni.fi/> (Luettu 4.1.2024)

Rotkirch, Anna 2021: ”Aleksandra Kollontai (1872–1952).” Klassikkogalleria:
Feministisiä ajattelijoita 1600–1950-luvuilta.
<https://blogs.helsinki.fi/klassikkogalleria/2021/07/08/aleksandra-kollontai-1872-1952/> (Luettu 16.1.2024)

Suomen nainen 2024. Kokoomusnaiset. Järjestön verkkosivut.
<https://www.kokoomusnaiset.fi/etusivu/suomen-nainen/> (Luettu 4.1.2024)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2024. ”Tasa-arvosanasto.” Laitoksen verkkosivut.
<https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>
(Luettu 7.2.2024)

Tieteen termipankki 2024. Lähiluku. Verkkosivut.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:1%C3%A4hiluku> (Luettu 15.2.2024)

II. Tutkimuskirjallisuus

Bullough, Vern & Bullough, Bonnie 1987: *Women and prostitution: A social history*.

Buffalo New York: Prometheus.

Elomäki, Anna 2011: ” Politiikan siveellisyys ja siveellisyyden politiikka suomalaisten naisasianaisten teksteissä”. *Siveellisyydestä seksuaalisuuteen. Poliittisen käsitteen historia*. s.131–152. Toimittaja Tuija Pulkkinen & Antu Sorainen. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hagner, Minna & Försti, Teija 2006: *Suffragettien sisaret*. Unioni naisasialiitto.

Hetherington, Philippa 2017: ”Prostitution in Moscow and St. Petersburg, Russia”. *Selling Sex in the City: A Global History of Prostitution, 1600s-2000s*. Volume 31, 2017, s. 138–170. Toimittaja Rodríguez García, Magaly & Heerma van Voss, Lex & van Nederveen Meerkerk, Elise. Brill, Leiden. The Netherlands.

Häkkinen, Antti 1995: *Rahasta – vaan ei rakkaudesta. Prostituutio Helsingissä 1867–1939*. Otava.

Häkkinen, Antti 1994: ”Maksettua rakkautta. Prostituutiokulttuuria Helsingissä 1860-luvulta nykypäivään”. *Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos*. s. 90–127. Toimittaja Matti Heikkilä & Kari Vähätalo. Gaudeamus.

Jämbäck, Eija 2020: *Siveellisemmän Suomen puolesta. Tilma Hainari uskonnollisena moraalireformistina ja rotuhygienian edistäjänä 1904–1934*. Teologian väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Koivisto, Silja 2022: *Sataman kapakan Hilda*. Johnny Kniga.

Kurikka, Jussi & Takkala, Marketta 1983: *Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1782–1955*. Helsingin yliopiston kirjasto.

Markkola, Pirjo 2002: *Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nygård, Toivo 1998: *Erilaisten historia. Marginaaliryhmät Suomessa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa*. Atena.

Seppälä, Mikko-Olavi 2016: *Suruton kaupunki: 1920-luvun iloinen Helsinki*. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Tikka, Katja & Aaltonen, Iisa & Maaniitty, Elina 2018: *Punaisten lyhtyjien Helsinki. Prostituutio pääkaupungin historiassa*. Minerva Kustannus Oy.